

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

JOSEF ŠKVORECKÝ PŘED ZBABĚLCI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

EVA NÝDLOVÁ

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 14. června 2015

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za ochotu, odborné rady a cenný čas, který mi během psaní mé bakalářské práce poskytl.

Obsah

1	Úvod	5
2	Život Josefa Škvoreckého	6
3	Josef Škvorecký – publicista	9
3.1	Celkové pohledy Josefa Škvoreckého na anglo-americkou literaturu	9
3.1.1	Názor na soudobou kritiku	9
3.1.2	Škvoreckého pohled na anglo-americkou literaturu	11
3.1.3	Moderní literární žánry anglo-americké literatury a jejich představitelé	15
3.1.4	Bestseller, paperbound, komiks	22
3.2	Jednotliví autoři	25
3.2.1	Carl Sandburg	25
3.2.2	Ring Lardner	26
3.2.3	Vachel Lindsay	26
3.2.4	Langston Hughes	27
3.3	Recenze na vybraná díla	28
3.3.1	William Faulkner – A Fable	28
3.3.2	John Braine – Místo nahoře	30
3.3.3	Nathaniel Hawthorne – Dům se sedmi štíty	33
3.4	Překlady	33
3.4.1	Ray Bradbury – 451 stupňů Fahrenheita	34
3.4.2	Langston Hughes – Malér s anděly	36
3.4.3	John Morison – Tuny práce	37
4	Závěr	39
5	Seznam literatury	40
6	Resumé	42

1 Úvod

V této práci se budu zabývat literárním přínosem Josefa Škvoreckého před tím, než vyšli jeho slavní *Zbabělci*. Do té doby totiž není Škvoreckého práce všeobecně známá, i když jeho přínos českému prostředí by neměl být opomenut.

Škvorecký již od začátku 50. let přispíval svými literárními názory do mnohých literárních časopisů (např. *Světová literatura*, *Host do domu*, *Literární noviny*, *Květy*), kde českým čtenářům přinášel informace o anglo-amerických autorech a jejich dílech, která většinou v českém prostředí nebyla příliš dostupná. Díky skvělé znalosti anglického jazyka také často pro časopisy některé povídky či básně překládal, a tak nechal české čtenáře alespoň nahlédnout do takových literárních stylů a žánrů, se kterými se v té době v Čechách nesetkávali.

Snažila jsem se shromáždit všechny dostupné články, které Josef Škvorecký napsal do doby, než vyšli *Zbabělci* (1958), a vybrat z nich ty nejzajímavější, jejichž podstatu se budu snažit v této práci interpretovat. U některých z nich se mi nepodařilo zjistit číslo ISSN, které tedy nemohu uvést v citacích v seznamu literatury.

V práci nejdříve stručně představím Josefa Škvoreckého, nebudu se však zabývat jeho díly, protože tato práce se vztahuje pouze k jeho činnosti publicistické. Poté se budu věnovat vlastní publicistické tvorbě, kterou jsem rozdělila na 4 části. V první z nich se zabývám celkovými pohledy Josefa Škvoreckého na anglo-americkou literaturu, kde představuji některé moderní žánry a Škvoreckého názory na literární přínos Ernesta Hemingwaye a Williama Faulknera. Druhou část věnuji krátkému představení některých autorů, kteří Škvoreckého svou tvorbou či životem zaujali. Následuje kapitola s recenzemi na některá díla moderní anglo-americké literatury a závěrečná část se věnuje Škvoreckého překladům, kam jsem vybrala pouze překlady prózy, i když ve shromážděných materiálech bylo i několik děl básnických.

2 Život Josefa Škvoreckého

Josef Škvorecký se narodil 27. září 1924 v Náchodě do katolické rodiny. Jeho otec Josef Škvorecký st. byl bankovní úředník a matka Anna (rozená Kurážová) byla ženou v domácnosti. Matka zemřela na onemocnění ledvin a otec se poté znovu oženil s Emílií Borovcovou.

Celé dětství žil Josef Škvorecký v Náchodě, kde v roce 1930 začal navštěvovat obecnou chlapeckou školu. V roce 1935 nastoupil na reálné gymnázium, kde také roku 1943 odmaturoval. V dětství ho sužovala těžká nemoc, kterou byl vyřazen z normálního života, nemohl si s dětmi stále hrát venku a trpěl proto komplexem méněcennosti, díky kterému si vypěstoval schopnost konverzace a korespondence. Už od pubertálního věku údajně miloval dívky a díky svému umění se slovy jim psal obsáhlé dopisy.

Není tedy udivující, že angličtinu, kterou celý život miloval, se začal učit právě kvůli ženě – herečce Judy Garlandové, do které byl platonicky zamilován, a chtěl jí napsat dopis. Celý život ho ještě provázela jedna láska – láska k jazzové muzice. Od 14 let snil o tom, že bude slavným saxofonistou, a proto si i přes nemocné plíce u rodičů vyprosil saxofon. Začal se učit na něj hrát a založil jazzovou kapelu Red Music, se kterou hráli na konci protektorátu, kdy byl totálně nasazen, při poledních pauzách v kantýně pro ostatní dělníky.

Jako pomocný dělník v místní továrně jménem Metallbauwerke Zimmermann und Schilling musel začít pracovat hned po maturitě. Ke konci války Škvoreckého ještě přeložili do pobočky v Novém Městě nad Metují. Po válce začal přispívat do náchodského časopisu *Slovo má mladý severovýchod*, který ale ještě v roce 1945 přestali vydávat.

Když byly po válce znovu otevřeny vysoké školy, přestěhoval se do Prahy a nastoupil na Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. Tam vydržel pouze jeden semestr a raději přestoupil na fakultu filozofickou, rozhodl se pro studium angličtiny a filozofie. Dostudoval v roce 1949, v té době se už ale pustil do psaní slavných *Zbabělců*, jejichž psaní přerušoval kvůli přípravám na státní závěrečnou zkoušku.

Po studiu vysoké školy se stal Škvorecký učitelem, odjel z Prahy učit na střední školu v Broumově. Brzy se však přesunul na střední školu v Polici nad Metují, kde vyučoval matematiku, přírodopis, zeměpis, dějepis, český jazyk, politickou výchovu a zpěv. Tam působil dva roky a poté začal učit na Sociální škole v Hořicích v Podkrkonoší.

V roce 1951 nastoupil na povinnou dvouletou vojenskou službu v Milovicích. Těsně předtím získal doktorát na Univerzitě Karlově.

A teď už se v putování po životě Josefa Škvoreckého dostáváme k létům, kterým se věnuje tato práce, k létům padesátým. Po vojenském výcviku se totiž nevrátil k profesi učitele, ale stal se redaktorem v SNKLHU (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění), později nazvaném Odeon. Toto místo mu nabídl Zdeněk Urbánek po přečtení rukopisu *Zbabělců*, kteří mu stále nemohli vyjít, a tak se Škvorecký začal autorsky realizovat pomocí publicistiky.

V letech 1956 – 1958 byl redaktorem časopisu *Světová literatura*, roku 1957 se stal dokonce zástupcem šéfredaktora. Díky výborné znalosti anglického jazyka a velkému zájmu o anglo-americké autory přispíval informacemi o lidech i jejich dílech, která v Čechách nebyla tolik známá.

Spolu s přítelem Lubomírem Dorůžkou, se kterým spolupracoval na mnohých projektech, začíná tyto autory také překládat. Autory, jejichž díla překládali, byli například Ernest Hemingway, William Faulkner nebo Francis Scott Fitzgerald.

Roku 1958 se Škvorecký oženil se Zdenou Salivarovou. V témže roce také konečně vyšel jeho román *Zbabělci* a zapsal svého autora do povědomí čtenářů jako „oficiálního“ spisovatele. Dílo však kritika nepřijala, vyvolalo skandál a bylo ostře odsuzováno, a tak byl Škvorecký nucen opustit své zaměstnání ve *Světové literatuře*. Vrátil se tedy do nakladatelství Odeon. Od roku 1963 byl spisovatelem z povolání.

Přichází rok 1968 a Josef Škvorecký, který se možná v Československu nikdy zcela doma necítil, se spolu s manželkou v lednu roku 1969 stěhuje do Spojených států amerických (stipendijní pobyt). Nejprve přednášel na Cornell University v Ithace (stát New York), v létě pak využíval stipendia na kalifornské University of Berkley. Od podzimu téhož roku nastoupil na Toronto University. Po vypršení stipendia se manželé rozhodli zůstat za oceánem a za své bydliště si zvolili kanadské Toronto, kde se, jak Josef Škvorecký sám řekl, konečně cítil doma. Na místní univerzitě začal vést několik kurzů, mimo jiné i kurz současného českého divadla a filmu.

Na rozdíl od Josefa Škvoreckého Zdena Salivarová neuměla téměř vůbec anglicky, ale nezabránilo jí to v tom, aby roku 1971 přemluvila svého manžela k založení vlastního nakladatelství s názvem Sixty-Eight Publishers, které je dodnes nejslavnější exilovým

nakladatelstvím. Tento nápad se zrodil, když si Škvorecký přál vydat svůj román *Tankový prapor* a sháněl vydavatele.

Rozjet nakladatelství nebyl jednoduchý úkol, padly na to veškeré jejich úspory a mnoho dnů úmorné práce a maximálně jeden týden na dovolenou ročně, ale nakonec se jim povedlo to, co nikdo z jejich přátel i nepřátel v Československu nečekal, nakladatelství nejen fungovalo, ale také prosperovalo. Vydávali knihy autorů v Československu tou dobou nežádoucích, například Arnošta Lustiga, Egona Hostovského či Jana Beneše. V nakladatelství vyšlo téměř 250 knižních titulů. Mezi vydanými tituly byly i knihy obou manželů. Po vydání knihy *Honzlová* se i Zdena Salivarová vryla do paměti čtenářů jako spisovatelka a ne pouze manželka Škvoreckého.

V roce 1976 byli manželé zbavení českého občanství, což platilo i pro ostatní emigranty. Do své rodné země se znovu podívali až roku 1990. Při svém návratu byl Josef Škvorecký vyznamenán tehdejším prezidentem Václavem Havlem Řádem bílého lva.

Škvoreckého díla jsou překládána do mnoha jazyků, jeho jméno nese řada českých škol (mimo jiné Literární akademie – Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého).

3. ledna 2012 Josef Škvorecký po dlouhém boji podlehl rakovině a zemřel v torontské nemocnici.

3 Josef Škvorecký – publicista

Škvoreckého literární přínosná činnost začala dlouhou dobu před vydáním *Zbabělců*, ač o tomto jeho přínosu se mezi obyčejnými čtenáři málo ví. Díky výborné znalosti angličtiny a zájmu o anglo-americké autory mohl Škvorecký českým čtenářům představovat spisovatele v českém prostředí zcela neznámé či známé jen povrchně z kritik více méně nedůvěryhodných.

Tato možnost se mu naskytla na stránkách různých literárních časopisů. Pravidelně přispíval do *Literárních novin*, *Světové literatury*, *Hosta do domu* či *Květů*. Vycházely v nich jeho recenze na díla mnoha autorů, překlady povídek i básní, obecnější a hlavně objektivní názory na autory i díla i vlastní povídky a články o tématech u nás neobvyklých – například o blues. Tyto články jsem shromáždila a prostudovala a v této práci jejich souhrn představím.

První část této kapitoly je věnovaná článkům, ve kterých je vykreslen obecnější pohled Josefa Škvoreckého na anglo-americkou literaturu a její přijímání v českém prostředí. Ve druhé části jednotlivě stručně představuji některé spisovatele – jejich život, díla a hlavně autorský styl. Třetí část obsahuje několik Škvoreckého recenzí na nově vydaná díla a v poslední části stručně představuji některé překlady vycházející hlavně na stranách časopisu *Host do domu*.

3.1 Celkové pohledy Josefa Škvoreckého na anglo-americkou literaturu

3.1.1 Názor na soudobou kritiku

Nejprve si řekněme, jak byla začátkem 50. let americká literatura hodnocena kritiky. Kritici a ti, kteří se za ně považovali, dělili díla amerických autorů pouze na dobrá a špatná. Špatná byla ta, která odmítala komunismus a socialismus bez ohledu na to, jak moc byla umělecky přínosná. Kritici se pouze snažili dílo „angažovaně“ vyložit a nezabývali se jeho hlubší myšlenkou a složitostí, snažili se ho přehnaně zjednodušovat, nezabývali se hledáním okolností a souvislostí. Někdy dokonce zamlčovali důležité rysy

knihy, domýšleli si autorovy zlé úmysly a přejímali cizí názory, které poté vydávali za vlastní. Proto mnoho spisovatelů, kteří nesmýšleli levicově, bylo zatraceno.

Někteří kritici takto hodnotili dílo z hlediska ideologie, nikoliv jeho umělecký přínos, posuzovali pak díla, která se jim samotným tolik nezamlouvala nebo jim byla úplně lhostejná. Ve svých kritikách se také často snižovali k urážkám, které rozhodně do intelektuální diskuze nepatří. Docílili tak pouze toho, že čtenáři po přečtení několika „mizerných“ knih, přestali kritikům věřit.

Jako příklad zatracování kvalitního díla uvádí Škvorecký román Ernesta Hemingwaye *Komu zvoní hrana*. Tento román byl kritiky zatracován, ale protože byl českým čtenářům dostupný, mohli si sami udělat názor. Kritici, kteří měli čtenáře vést k tomu, aby dílo správně pochopil, ho tak spíše mátlí a napadali Hemingwaye za to, že pro něho byla španělská válka pouze senzačním námětem a že skutečné revolucionáře pomlouvá a uráží.

Hemingwaye však kritici rychle odsoudili i za jeho *Starce a moře* (SNKLHU 1956), novelu, za kterou dostal Nobelovu cenu za literaturu. Hlavním hrdinou knihy je starý rybář Santiago, kterému se v poslední době ve svém řemesle nedaří. Proto se vydá na širé moře, kde se na něho usměje štěstí a chytí velikou rybu. Na zpáteční cestě však příroda starci chystá mnohé nástrahy. Santiago bojuje ze všech sil, aby svůj úlovek ochránil, avšak nepodaří se mu to. Rybu mu sežerou žraloci, a tak se stařec vrátí na mělčinu vyčerpaný s pouhou kostrou.

Většina našich kritiků přejímala názory na toto dílo ze studie Miliona Howarda *Hemingway a heroismus*, která vyšla v říjnu 1952. Howard knihu odsoudil hlavně proto, že její hlavní hrdina není třídne uvědomělý. Jeho názor začalo opakovat i velké množství českých kritiků. Škvorecký s jeho názory a argumenty rozhodně nesouhlasil. Vytýkal Miltonovi, že nelogicky kritizuje dílo za to, co v něm není místo toho, aby hodnotil to, co v něm je¹.

¹ Škvorecký, Josef. Některé pohledy na americkou literaturu. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 5, s. 179-194. ISSN 0039-7075.

3.1.2 Škvoreckého pohled na anglo-americkou literaturu

Škvorecký se na rozdíl od soudobých kritiků snažil hledat v dílech hloubku, chápal potřebu spisovatelů myslet nezávisle, svobodně a vyjadřovat vlastní názory. Zajímal ho tvůrčí typ autora, jeho umělecké i psychologické možnosti, prostředí, ve kterém žil a tvořil, jeho vývoj politický i umělecký.

Jeho pohledy a názory na anglo-americkou literaturu se zabývají autory, kteří pro něho tuto literaturu reprezentují. Ve svých článcích se nejvíce a nejpodrobněji věnuje Ernestu Hemingwayovi, pak také Williamu Faulknerovi, proto jsem tyto dva spisovatele zařadila sem, do kapitoly obecných pohledů, hlavně oni jsou středem Škvoreckého zájmu o anglicky psanou literaturu.

3.1.2.1 Pohled Josefa Škvoreckého na dílo Ernesta Hemingwaye

Hemingwaye na rozdíl od kritiků Škvorecký obhajoval, nesouhlasil s názorem, že nepatří k autorům hlásajícím humanismus a lidskost. Uvědomoval si, že osobnost a tvorba Ernesta Hemingwaye ovlivňuje statisíce lidí po celém světě. Uvědomoval si v prozaickém díle dokonalou básnickou lyričnost, které si na rozdíl od kritiků vážil, a nesnažil se v díle hledat pouze epický příběh. Postavu starce Škvorecký vnímá jako realistický symbol odvahy, pracovitosti a vznešenosti. Díky takovéto postavě starce se Hemingway začleňuje mezi autory, kteří jsou v každé době znechuceni morálním rozkladem a úpadkem moderní společnosti, a proto se vracejí k obyčejnému pracujícímu člověku a své dílo pojímají jako jakousi oslavu tohoto hrdiny.

Jako nejlepší Hemingwayův román však Škvorecký označuje knihu *Sbohem, armádo!* (SNKLHU 1958), která vyšla v roce 1929 a kterou do češtiny sám Josef Škvorecký přeložil. Román je sice plný drastických válečných motivů a příběh o lásce končí tragicky, avšak výsledný dojem uchvacuje čtenáře opravdovým soucitem s trpícím člověkem a mužskou cudností i přesvědčením o hrdinství a velikosti člověka.

Ústřední příběh románu *Sbohem armádo!* se zabývá láskou amerického dobrovolníka Fredericka a britské ošetřovatelky Catherine. Na pozadí tohoto příběhu se odehrává první světová válka na Soči, krvavé a drastické jsou střípky válečného řádění. Vztah těchto dvou lidí je něčím základním, důležitějším než války a zbraně, jež člověk proti člověku použije, je jakýmsi pramenem života, který se snaží najít každý umělec.

Škvorecký na rozdíl od jiných kritiků příběhu nevytýká pesimistické pojetí velké lásky, chápe, že pesimismus zde nemusí znamenat deprimující estetický zážitek.

Tento román má velice chudý slovník, což je dáno Hemingwayovým názorem, že přílišně umělecká syntax i metafory v prozaickém díle vůbec nerozpoutávají fantazii čtenáře. Vše by mělo být řečeno pravdivě – tak, jak člověk myslí – a člověk nepřemýšlí v komplikovaných souvětích. Strohý text ve čtenáři vyvolá asociace, které dodají čtenému textu správnou estetiku i emocionalitu. Tato myšlenka Škvoreckého utvrzuje v tom, že Hemingway je autorem věřícím ve čtenáře, v jeho intersubjektivní základ, díky kterému může být dílo pochopeno.

Pravda je tedy pro Hemingwaye tou nejvyšší autoritou. Každý spisovatel by měl pravdu hledat a hlavně vždy pravdu říkat. Synonymem lži a přetvářek jsou podle někoho konvence a předsudky. Z vlastních životních zkušeností zná Hemingway velmi dobře situace, kdy konvence a předsudky zmizí, protože člověk stojí před opravdovou věcí – smrtí, což je ta největší pravda. Autor by měl obětovat i svou kariéru, jen aby najevo vyšla pravda. Na tom zakládá svůj autorský styl.

Umělec musí najít pravdu o prvcích lidské povahy i jednání, to je to nejzákladnější v člověku. Hemingway soudí, že autor tuto pravdu musí najít, zvládnout tyto prvky a přesvědčit se o správnosti jejich interpretace. Pokud to neučiní, nemůže interpretovat ani složitější jevy života, aniž by lhal. Díky tomu se může v Hemingwayových dílech zdát, že naprosté pravdy lze dosáhnout pouze u nejjednodušších prvků. Takovými nejjednoduššími a nejzákladnějším prvky jsou láska a statečnost, ty totiž tvoří základní hodnotu života, ony se objevují před jednou z nejjednodušších věcí, před kterou všechny ostatní prvky mizí – smrtí. Bez smrti by statečnost neměla smysl a láska by nemusela existovat. Proto jsou smrt, statečnost a láska témata, na kterých Hemingway zakládá svá díla.

A nejvíce se člověk se smrtí setkává ve válce. Proto je válečná zkušenost podle Hemingwaye pro dobrého spisovatele velice cenná. Josef Škvorecký se domnívá, že právě taková zkušenost je pro Hemingwaye rozhodující v tom, že z člověka udělá velkého spisovatele. Soudí tak podle Hemingwayova výroku, že Dostojevský prý získal schopnost kvalitní psychologické analýzy v okamžiku, kdy stanul před popravčí četou.

V Hemingwayově uměleckém zrání je tedy patrné, že se nesnaží filozofovat, ale pouze zaznamenávat jednoduchá fakta, která nakonec ve čtenáři zanechají nejhlubší

emocionální prožitek. On však dokázal úplně jednoduchá fakta pozvednout tak, že nabývala hlubšího smyslu a ve čtenáři vzbuzovala mnohem složitější asociace a hluboké citové zážitky. Proto dle Škvoreckého Hemingway ve svých dalších dílech problémy pouze naznačuje, čímž na čtenáře působí mnohem silněji a zanechává ho v jisté příjemné nejistotě. Jako příklad takového vývoje v autorově myšlení uvádí Škvorecký hrdiny knihy *Komu zvoní hrana*. Tam už se hrdinové staví tváří v tvář smrti, protože chtějí hájit něco, co je podle nich správné.

Hemingway se nikdy nehlásil k žádné literární škole, i přes to, že žil v Paříži, kde se pravidelně účastnil literárních diskuzí a stýkal se s bohémy. Spisovatele, kteří se shromažďovali do literárních skupin, odsuzoval pro jejich pohodlnější uměleckou cestu:

„Spisovatelé by měli pracovat každý sám. Měli by se stýkat teprve, když práci dokončí, a ani potom ne příliš často. Jinak se z nich stane to, co se stalo ze spisovatelů v New Yorku. Červi v rybářově lahvičce, kteří se pokoušejí nabyt vědomostí a potravu jeden od druhého a z té lahvičky.“²

Hemingway však pohrdáním uměleckými školami neukazuje pohrdání uměleckou tradicí, i když i k té přistupuje dost kriticky. Také vůbec nedůvěřuje kritikům, protože pouze odvádějí spisovatelovu pozornost od důležitých věcí k nepodstatným detailům, a tak kazí jeho úsudek a autor díky nim může přijít o sebedůvěru. Vedle kritiků také nemá rád autory, kteří ve svých dílech užívají květnatá souvětí a složitá nabubřelá slova, jež mají podle něho zakrýt vnitřní spisovatelovu slabost a nejistotu. To vyčítá i starším autorům v 18. a 19. století, kteří ve svých dílech neužívali výrazů, jichž užívali v té době běžně hovořící lidé, a tak jejich texty vůbec nebyly realistické.

Důvod, proč se Hemingway stal spisovatelem, proč píše, je prostý: píše, protože musí, jestliže chce žít. I když během života pochyboval o různých hodnotách, o jedné nepochyboval nikdy – o hodnotě umění. Psaní mu pomáhá unést skutečnost, břímě těžké reality i radostných událostí. Být spisovatelem je nelehké zaměstnání a takový spisovatel je sám sobě učitelem. A Ernest Hemingway ve své spisovatelské poslání naprosto věřil: *„Děláte něco, co lidé nepokládají za vážné zaměstnání, a přece bezpečně víte, že je to právě tak důležité, a vždycky to bylo právě tak důležité, jako všechny věci.“³*

² HEMINGWAY, Ernest. *Zelené pahorky africké*. 1. vyd. (v SNKLU). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963, 222 s. Soudobá světová próza (SNKLU).

³ HEMINGWAY, Ernest. *Smrt odpoledne*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1981, 297 s., foto na příl.

3.1.2.2 Pohled Josefa Škvoreckého na dílo Williama Faulknera

Williama Faulknera, muže, jenž prošel mnohá povolání včetně pilotování v britském letectvu a který se až po všech těch zkušenostech stal spisovatelem, označuje Škvorecký jako jednoho z nejtalentovanějších a hlavně jako nejsložitějšího autora moderní americké literatury⁴.

Příběhy Faulknerem vytvářené jsou temné, zachycují pochmurnou atmosféru války, jemu však nejde o zachycení hrůzností a násilí, jen odhaluje svět a společnost tak, jak je jeho složitá osobnost s velkými životními zkušenostmi vnímá. I postavy jeho knih jsou realisticky prosté, bez předsudků a lidsky vznešené.

Jazyk jeho děl má velice složitou větnou skladbu, časté jsou záměny podmětů, kterých si čtenář skoro nevšimne. Některé věty postrádají určitá slovesa a jiné se jimi naopak hemží. Četba Faulknerových děl tedy zpravidla klade na čtenáře vysoké nároky, proto je třeba číst tyto knihy s naprostým soustředěním. Autor se snaží užívat nových, originálních výrazů a metafor. Také je pro něho důležité zachytit a správně popsat atmosféru, aby čtenáři co nejlépe přiblížil svůj neobvyklý pohled.

Dalším specifickým rysem Faulknerova jazyka je to, jak se spirálovitě dostává k jádru věci. V jednom souvětí vyjmenuje celou asociční řadu, sled myšlenek a synonymních výrazů, tak se stává, že než se dostane k tomu, co je, vylíčí nejprve čtenářům to, co není. Užívá mnohých adjektiv, jejichž význam v knize neodpovídá jejich slovníkovému významu, proto jsou Faulknerova díla tvrdým oříškem pro překladatele. Složitost souvětím dodávají také zápornky, kterých užívá, když chce objasnit či rozvinout některé pojmy základní věty. V zápornkových větách tak musí znovu opakovat podmět, aby se čtenář v textu úplně neztratil.

Škvorecký hovoří o dvou tendencích, které ve Faulknerových dílech najdeme. Tyto tendence mohou někdy splynout, avšak většinou jsou odděleny a v dílech se střídají. Jde o tragický patos a nepatetický humor. Střídají se mystické, poetické vnitřní monology s jednoduchým jazykem dialektu. V povídkách však styl mystický z důvodu malého rozsahu zcela nejde uplatnit, ale jeho ozvěna je v některých z nich patrná.

⁴ Škvorecký, Josef. Povídky Williama Faulknera. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 3, s. 7. ISSN 039-7075.

3.1.3 Moderní literární žánry anglo-americké literatury a jejich představitelé

Moderní literární žánry, autory, kteří je píšou, i některá jejich díla představuje Josef Škvorecký ve *Světové literatuře* v článcích, které vycházejí na pokračování pod názvem *Marsyas U.S.A.* Při jejich psaní Škvorecký spolupracoval s Františkem Jungwirthem a Lubomírem Dorůžkou. Šlo o žánry, o nichž se neučí ve školách: o tzv. periférii americké literatury, která je však nedílnou součástí literární kultury.

3.1.3.1 Detektivka

Není jisté, kdy tento žánr přesně vznikl, někdo může tvrdit, že jeho zakladatelem byl Edgar Allan Poe, jiný, že William Shakespeare. Elizabeth Ferrasová dokonce říká, že prvním kriminálním příběhem byl biblický příběh o Kainu a Ábelovi⁵.

Zde se ovšem nebudeme zabývat prapočátkem detektivky, ale díly, na jejichž příkladě chtěl Josef Škvorecký čtenářům představit, co tento žánr vlastně obnáší, a také jim přiblížit autory píšící tyto detektivní příběhy, s nimiž se dosud nejspíš nesetkali.

Detektivku Škvorecký definuje na základě mnoha přečtených děl několika základními podmínkami. V knize se objevuje postava detektiva, která je vždy něčím specifická, ať už jde o Doyleova Sherlocka Holmese a jeho skvělé dedukční schopnosti, Freemanova lékaře Thorndika či Fergusonova slepého detektiva jménem Max Carrados. Postava detektiva by v knize měla mít stejnou příležitost jako čtenář sám k odhalování stop, které ho dovedou až k pachateli. Každá odhalená stopa by měla být čtenáři také předložena, detektiv by ji neměl odhalit potají a vyrukovat s ní až na konci knihy.

Další z podmínek je, aby byl děj dostatečně pravděpodobný. Čtenáři by děj měl připomínat běžný, obyčejný život, neměl by být nijak výrazně zkreslený – autor by například neměl užívat tajemných věcí či neznámých jedů. Na konci vždy musí přijít rozřešení, celý příběh by měl být vysvětlený, nesmí zůstat žádné hádanky. Někdy může být detektivní příběh na pomezí detektivky a thrilleru, ale tuto hranici by správný autor detektivky výrazně překračovat neměl.

⁵ Škvorecký, Josef. *Marsyas. Světová literatura: revue*. 1958, roč. 3, č. 1, s. 233-246. ISSN 0039-7075.

Hlavní hrdina thrillerů totiž bývá člověk, který, ač v zájmu spravedlnosti, bez výčitek zabije člověka a pachatele mnohdy svými nevybíravými činy předčí. Postava detektiva by naopak neměla jednat v rozporu se zákonem. Protože se však hlavně američtí autoři snaží propojit tyto dva literární žánry, vznikají detektivní romány americké drsné školy, což neoznačuje místo, kde se příběh odehrává, ale nový žánr, v angličtině zvaný *hard boiled school*. Tento žánr se do značné míry liší od klasických detektivních románů především anglických autorů.

Jako jednu z nejlepších autorek klasických detektivek označuje Škvorecký Agathu Christie, jejíž první detektivka vyšla již v roce 1920. Její detektivní hrdinové (např. maličký detektiv Hercule Poirot) jsou typické excentrické osoby, které vždy zločin vyřeší, a také čtenáři se dostane všech potřebných údajů. Agatha Christie líčí příběhy svých hrdinů na pozadí staré Anglie, příběhy jsou vkusné a oproti reálnému násilnému světu prosté.

Americká drsná škola naopak nesází na kulisu romantických dobrodružství. Realisticky a podrobně popisuje násilí, objevují se v ní prvky korupce v USA a sází i na líčení stránky psychologické. Postavy objevující se v amerických detektivkách proto často bývají vyšinutí psychopati i sexuálně zvrhlí jedinci. Také počet vražd v jedné knize bývá několikanásobně vyšší než v dílech klasických, která se mnohdy obešla i bez vraždy.

Za praotce americké drsné školy je považován Dashiell Hammett se svým románem *Hubený muž*. Ten vyšel již ve 30. letech 20. století. Hlavním hrdinou tohoto románu je detektiv Sam Spade, který k vyřešení případu užívá jakýchkoli prostředků, nesejde mu na tom, jestli jsou legální nebo ne.

Dalším důležitým zástupcem této školy je Raymond Chandler se svým detektivem Philem Marlowem, jenž je již o něco kultivovanější a inteligentnější než Hammettův Spade. Škvorecký obdivuje jazyk, kterého Chandler ve svých knihách užívá, protože právě jím dráždí své čtenáře víc než krvavými scénami a logickými úvahami detektiva. Svá díla píše zvláštním slangem lidí žijících na periferii velkých amerických měst. Tento slang proniká do všech monologů detektiva, který nad míru pije a neustále se dostává do situací, kdy je bit. Soukromý detektiv Phil Marlow i přes svůj pesimismus a skepsi vždy na závěr, jak už to v detektivkách bývá, dokonale triumfuje.

Díla předních detektivních autorů Škvorecký nepovažuje za správné odsuzovat jen proto, že jde o tzv. pokleslý žánr, oceňuje zvláště, když jsou díla bravurně napsána

jazykem bez klišé a patosu. Podle něho se romány některých autorů rozhodně vyrovnávají dílům „vážným“. Jako takové přední autory uvádí například již zmíněného Raymonda Chandlera, Dashiella Hameta, Dorothy Leigh Sayersovou, Nicholase Blakea či Rexe Stouta.⁶

Od začátku 50. let se formuje další odvětví detektivek – detektivní příběhy podle skutečných událostí. Jde o příběhy vyprávějící o skutečných zločinech (většinou o vraždách), jež se v minulosti staly. Jedním z důležitých specifíků detektivních knih je jejich obálka. Ať jde o příběhy smyšlené či psané podle pravdy, obálka i název bývá vždy v podobném duchu. Na obálkách se tedy objevují fotografie krvavých skvrn, revolverů či lidí (hlavně polonahých žen) s vyděšeným úzkostným výrazem. Většinou i názvy okamžitě upozorní na to, že se jedná o detektivní příběh. *Točící se kola* (Práce 1958), *Kletba bronzové lampy* (Morrow 1945) či *Dáma v márnici* (Doubleday 1936) jsou všechno příklady názvů klasických detektivek.

V detektivních příbězích podle skutečných událostí by měla převažovat skutečnost nad fantazií. Postavy jsou uváděny pod skutečnými jmény a mělo by jít o příběhy „čerstvé“, protože se budou prodávat nejnáze, a kniha by měla vyjít ještě před ukončením soudního procesu. Podrobné informace často autorovi, který příběh trochu upraví, přidá mu smyšlené podezřelé a fiktivní stopy, poskytne za úplatek detektiv. I skutečné osoby se v knize dočkají trochu upravené povahy – podezřelý je opatřen nějakou úchylnou, naopak žena, která není podezřelá, získává jen ty nejskvělejší vlastnosti. Ve výsledku po autorových úpravách jde o tu skutečnou pravdu v příběhu jen pramálo.

Jedním z autorů píšících pravdivé detektivky je například Seymour Shubin, napsal i román o tom, jak tyto knihy vznikají a jaká nebezpečí skrývají, román nese název *Sám sobě cizincem* (1953).

3.1.3.2 Science Fiction

Psaní science fiction neboli vědecko-fantastických románů se stejně jako detektivkám věnuje celá řada autorů. Tento žánr se stává také velice populárním, jeho prvky však nalezneme i v mnohem starších dílech. Příkladem románu s vědecko-

⁶ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 1, s. 233-246. ISSN 0039-7075.

fantastickými prvky je například román Roberta Louise Stevensona *Podivný případ Dr. Jekylla a pana Hyda*.

Za jedno z nejstarších děl svého žánru považují autoři science fiction román biskupa Francise Godwina, který vyšel již v roce 1638. Tato kniha nazvaná *Man in the Moone* obsahuje velké množství motivů, které se později objevují v dílech dalších utopistických autorů. Na stručném vylíčení děje románu představuje Josef Škvorecký čtenářům podstatu science fiction.

Hlavním hrdinou románu *Man in the Moone* je muž jménem Gonzales, jehož odnesou vycvičené labutě na měsíc. Cesta jim trvá pouhých dvanáct dní. Na měsíci žije národ lunárních obrů, kteří mají mnohem vyspělejší kulturu než pozemšťané, například velice dbají na hygienu a čistotu. Zlé či zaostalé jedince obyvatelé Měsíce vyhánějí na Zemi, na určitou severoamerickou horu. Gonzalese však přijmou velice vlídně. Nakonec se ale hrdina, který cítí stesk po domově, musí vrátit zpět na svou rodnou planetu, protože labutím se na Měsíci nedaří a začínají umírat. Zpáteční cesta jim díky gravitaci zabere jenom devět dní.

Za skutečného zakladatele žánru je však považován Thomas Moore, díky kterému získala science fiction svůj původní název odvozený z jeho knihy *Utopie*, která vyšla již v roce 1516. Jde o vyprávění námořníka o dokonalé zemi Utopii, ve které delší dobu pobýval. Po vzoru jeho díla se dále ubírá směr tohoto žánru – kritika společnosti ukrytá ve smyšlené realitě.

Vedle těchto utopistů pocházejících z Anglie zmiňuje Škvorecký i autory francouzské (mimo jiné Julese Vernea, Achillea Eyrauda či Voltaira) či ruské (například Alexeje Tolstého nebo Grigorije Borisoviče Adamova). Uvádí i německého vědce Johannese Keplera, který mimo jiné napsal i utopistický příběh, jenž obsahuje i řadu vědeckých poznatků. Příběh o vyslání hlavního hrdiny na Měsíc, který je popisován vědecky (podle tehdejších poznatků) přesně, obsahuje i autobiografické prvky.

Opustíme-li historii i Evropu, dostaneme se k americkému autorovi Edgaru Rice Burroughsovi a jeho četným knihám o Tarzanovi, které vycházely od 20. let 20. století. V jeho dobrodružstvích sice hlavní hrdina neopouští Zemi, avšak o neznámé kultury není nouze. V každém příběhu se Tarzan (anglický šlechtic, kterého vychovaly opice) dostává do neznámé říše v Africe, kterou obývají neznámé lidské, často intrikující rasy. Ve všech

příbězích se objevuje žena, která Tarzana obdivuje a které on pomůže dosáhnout cílů, o něž usiluje. Poté Tarzan odejde, zmizí, aniž by mezi nimi k něčemu došlo, protože je ženatý.

O oblíbeném hrdinovi Tarzanovi napsal Burroughs desetidílný příběh, ale postava se objevuje v mnoha dalších povídkách, obrázkových seriálech i filmech. Tarzan však není jediným fantastickým hrdinou, kterého Burroughs vytvořil. Jeho další seriálový hrdina naopak na Zemi nezůstává, ale jeho dobrodružství se odehrávají na Marsu, což se odráží i v názvech knih – *Princezna z Marsu* (Ladislav Šotek 1927), *Bohové na Marsu* (Ladislav Šotek 1928), *Vražedná šachovnice na Marsu* (Ladislav Šotek 1929) atd.

Bytosti, se kterými se hrdina na Marsu ve svých příbězích setkává, jsou velice různorodé – některé bez těla s velice vyvinutým mozkem, jiné s vyvinutým tělem bez hlavy. Všichni tvorové zde žijí v dokonalém souladu. Dále se na planetě objevuje krásná princezna, do které se pozemšťan zamiluje a nakonec ji získá a vezme si ji za manželku.

Podobných příběhů v rané fázi science fiction vznikala celá řada. Hrdinové se různě dostávali na jiné planety či do jiných galaxií, kde zažívali neopakovatelná dobrodružství. Někteří autoři je naopak nechali nahlédnout do nitra Země. V této fázi vědecko-fantastický žánr na rozdíl od detektivky nepracoval s psychologií postav. Čtenář byl hrdinou oslněn, ale nevypěstoval si k němu takový vztah, nezačal ho mít rád ani nerad.

Aby science fiction nezanikla, aby si udržela své čtenáře, museli autoři trochu posunout své metody. Tím se stalo, že se žánr začal dělit na odvětví. Patrick Moore rozdělil science fiction na dva tábory podle užívaných metod⁷.

První tábor obsahuje romány, kterým nezáleží na tom, aby příběh obsahoval vědecky přesné skutečnosti. Mezi autory patřící k tomuto táboru řadí například Herberta George Wellse, jenž za podstatnou ve svých dílech považuje kritiku soudobé společnosti a o vědeckou přesnost se nezajímá. Proto píše o vědecky nereálných věcech – např. o obyvatelích Měsíce. Druhý tábor se naopak snaží co nejvíce udržet vědeckou přesnost a pravděpodobnost. Sem patří např. Jules Verne, který se ve svých fantastických dílech snaží co nejpřesněji držet vědeckých poznatků.

⁷ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura: revue*. 1958, roč. 3, č. 2, s. 220-249. ISSN 0039-7075.

Dalším, kdo se snažil science fiction rozdělit na několik typů, byl anglický autor John Wyndham. Ten rozlišil čtyři typy tohoto žánru⁸: První typ se v současnosti netěší velkému zájmu a přežívá jen v knihách pro děti. Jeho hrdinové jsou duševně prostší superhrdinové, jejichž příběhy se odehrávají po celé Galaxii. Druhý typ jsou příběhy pro mládež, jež se velice podobají typu prvnímu a jsou obohaceny jen o mladé krásné ženy podobné filmovým hvězdám. Třetí typ hojně užívá technické terminologie a snaží se být vědecký. A konečně typ poslední je science fiction alegorická.

Škvorecký ještě doplňuje Wyndhamovy kategorie o pátou – science fiction humoristickou, která se objevuje až později a stává se mezi autory velice oblíbená. Pro lepší objasnění čtenářům přináší i překlad jedné takové povídky od Ruth M. Goldsmitové nazvané *Whisky na černo*⁹, u které jde velice zřetelně poznat, že jde o parodii.

Hrdinové, o nichž povídka vypráví, Ocie, Lee a Ransie, jsou vlastníci ilegální palírny na whisky. Při jednom výbuchu, ke kterému v jejich zařízení dojde, musí zastavit svou vesmírnou loď kolem letící výprava Ixianů, obyvatel planety Ix. Muži během pálení stále ochutnávají, a proto jsou na mol opilí, když se Ixiani vydají podívat se na to, co znemožnilo jejich cestu. Opilci považují mimozemšťany za šerifa s policisty, i přes to, že mají čtyři nohy a dvě hlavy se smyslovými tykadly.

Ixiani mají všechny smyslové receptory právě v těchto tykadlech, dokonce se s nimi mezi sebou i dorozumívají, a proto mužům neodpoví na pozdravy. Nechápaní muži se však i přes to vydají za Ixiany na jejich loď, protože si myslí, že jsou zatčeni. Obyvatelé Ixu jsou velice puntičkářští myslitelé, kteří se rozhodli zkoumat planetu Zemi i její obyvatele. Protože jsou velice hodní, dají po vystřízlivění mužům najíst a pustí je do své laboratoře, kterou oni obratem využijí k pálení whisky.

Ixiani ochutnají jen malé množství, ze kterého jsou nezvykle opilí, svému veliteli na planetu Ix zasílají hloupé informace o tom, jak se Země zvláště pohybuje a střídavě mění svou velikost. I k mužům se začnou chovat velice přátelsky. Nezbední paliči využijí příležitosti a přesvědčí Ixiany k tomu, aby se vrátili na Zemi pro nějaké větší množství přísad, ze kterých na lodi vypálí nestřeženě litry whisky, které posléze na Zemi prodají.

⁸ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 2, s. 220-249. ISSN 0039-7075.

⁹ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 2, s. 220-249. ISSN 0039-7075.

Ixiani omámení alkoholem a zbavení své zodpovědnosti a puntičkářství však novou palírnu dostatečně nestřeží, a když muži odvázejí své nové zásoby k prodeji, nechají ji vybuchnout. V závěru se poprvé v ixianské historii na Zemi objevuje vyslaná policie, aby přivedla zpět na Ix její obyvatele. I přes všechny problémy, které způsobili, nenapadne muže nic jiného, než se jít zase opít.

V 50. letech však utopističtí autoři začínají žánru dávat nový směr. Začínají science fiction posouvat od žánru čistě technicko-vědeckého spíše k žánru psychologicko-kritickému. Díky tomu si žánr udržel své čtenáře, hlavně ty, kteří mu vytýkali nedostatky psychologie postav, které se jim dostávalo v detektivkách. V románech vystřídal dosavadní optimismus pesimismus a dosavadní hrdost na lidské dovednosti nahradily pochyby a jistý smutek nad charakterem lidí.

Jako jednoho ze současných nejdovednějších autorů psychologicko-kritické science fiction označuje Škvorecký Raye Bradburyho¹⁰. Ten svými díly navazuje na původní tendence utopistických autorů. Pro jeho příběhy je typické, že se v nich mísí realita s pohádkou. Na příklad v jedné z povídek v knize *Říjnová krajina* (Ballantine Books 1955) nazvané *Kosa* objeví dělník farmu, v níž najde závěť po předchozím majiteli, ve které stojí, že farma patří tomu, kdo ji zabere. On, protože je nezaměstnaný, se zde usadí i s rodinou. Když začne kosit obilí, naneštěstí zjistí, že pokaždé, když zkosí část úrody, zemřou tisíce lidí. S kosením však nemůže přestat, zabije i svou manželku a jejich děti, přesto je nucen kosit celé dny a noci dál.

Aby čtenáři sami nahlédli do stylu tohoto neobyčejného autora, obsahuje článek překlady dvou Bradburyových povídek. Škvorecký dokonce spolupracoval na překladu jeho románu *451 stupňů Fahrenheita* (Melantrich 1957), o němž se v této práci více zmiňuji v kapitole *Překlady*.

První z přeložených povídek nese název *Emisar*, hlavními hrdiny jsou nemocný chlapec Martin a Pes, z něhož Bradbury dělá skutečnou postavu, aniž by přímo zvíře popisoval. Příběh vypráví o chlapci, jenž kvůli nemoci nemůže opustit dům a kterému jeho věrný přítel nosí vůně zvenčí a ukázky přírody v různých ročních obdobích. Dokonce mu přivádí různé sousedy a přátele na návštěvu. Styl povídky můžeme přirovnat ke stylu

¹⁰ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 2, s. 220-249. ISSN 0039-7075.

Poeovu, hlavně díky závěru příběhu, kdy Pes přinese chlapci zápach zatuchlé hřbitovní půdy a přivede mu návštěvu – obyvatelku vyhrabaného hrobu.

Druhá povídka pochází z knihy *Martánské letopisy*, což je kniha o výzkumnících vysílaných na Mars a o jeho osidlování. *Martánské letopisy* jsou ostrou kritikou soudobé společnosti a jsou zpříjemněné různými bizarními groteskami. Vybraná povídka nese název *Listopad 2005: mrtvá sezóna* a vypráví o sobeckém muži jménem Sam, který chtěl mít první a jediný stánek s párky na Marsu, díky kterému by zbohatl.

3.1.4 Bestseller, paperback, komiks

Bestseller – slovo vymyšlené v USA pro oblíbené knihy, které jdou v knihkupectvích nejvíce na odbyt. Pragmatičtí Američané zjistili, co je pro literární dílo nejlepší reklamou. A sice to, že je dané dílo skvělé, protože si ho koupily tisíce čtenářů. U takového bestselleru je hlavně důležité, aby se kniha na žebříčku oblíbenosti nejen objevila, ale hlavně aby na něm vydržela co nejdéle. Po splnění této podmínky je již na prodávajících, aby obálku opatřili číslem již prodaných výtisků, které bude vytištěno co největším písmem, a z autora udělali mediálně známou osobnost.

Jako příklad takového bestselleru Škvorecký uvádí román Grace Metaliousové *Peyton Place*, který vyšel na podzim roku 1956¹¹. Kniha líčí protiklad veřejného a soukromého života vážených osob v jednom anglickém městečku. Jejich životy, které zvenčí vypadají dokonale a bezúhonně, překvapují nevěrou, závistí či vyděračstvím v soukromí skryty před zraky okolí. Protože je román psán velice věrohodně, mnoho lidí se v něm mohlo zhlédnout. Na společenskou kritiku sázela ihned i reklama a čtenáře začala lákat k přečtení románu, který „sundává pokličku ze života v Nové Anglii“¹².

Aby se kniha stala bestsellerem dlouhodobým a její úspěch po týdenním nadšení hned nezhasl, musí hlavní hrdina být přitažlivý pro každého čtenáře, ne jen pro určitou část. Toho, aby si postavu zamilovalo dostatečné množství lidí, docílí autor tak, že ji zasadí mezi řadu různorodých postav a do zajímavého děje. Romány, jež líčí problémy všedního dne, se zpravidla bestsellery nestávají.

¹¹ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura: revue*. 1958, roč. 3, č. 3, s. 209-228. ISSN 0039-7075.

¹² Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura: revue*. 1958, roč. 3, č. 3, s. 209-228. ISSN 0039-7075.

Na definici bestselleru se hodí věta: Co má úspěch, je dobré. Jako příklad nejúspěšnějších knih uvádí Škvorecký *Jih proti severu* (Václav Petr 1940) Margaret Mitchellové a *Věčnou Ambru* (Ferdinand Holas 1948) Kathleen Winsorové. V obou románech se objevuje milostný trojúhelník a postavy se v průběhu nijak nevyvíjejí. V obou příbězích je důležitý boj o moc a úspěch oběma knihám přinesl i podrobný popis milostného života hlavních hrdinek, jež není čistě erotické povahy. Postavy nemají charakter, ke kterému by běžný čtenář citově přilnul, ale jsou naprosto fascinující, protože mají moc, a ta je pro mnoho lidí velice přitažlivá.

Další nápad, jenž Američané po druhé světové válce rozvinuli, jsou tzv. *paperboundy* – kartonované knížky kapesního formátu. Jejich vydávání je lacinější a během kratší chvíle se vyrobí mnohonásobně více kusů než při výrobě běžných knih. Proto i čtenáře vyjde kniha levněji a také je skladnější. Desky jsou vyrobeny z kartonu, který knihu chrání stejně dobře jako desky pevné. Obálky jsou ale všechny stejné, barevné a oku příjemné, vůbec nezáleží, o jaký žánr jde. Myšlenka *paperboundů* je tak prvním krůčkem k proniknutí kvalitní četby mezi masy čtenářů, na druhou stranu mezi stejnou masu proniká i jakýkoli brak.

Negativní přínos *paperboundů* však tkví hlavně v tom, že několikanásobně zvýšily možnosti tzv. *digestů* – literatury za čtenáře „přežvýkané“. Existují *digesty* jako *Deset největších klasiků na 300 stranách*, které obsahují i například knihy objemu *Anny Kareniny*. Jde o jakési digestové encyklopedie, které mají být prospěšné pro zaneprázdněné a tvrdě pracující lidi, kteří nechtějí kulturně zaostávat. Digesty se stávají terčí vtípů a satiry a Škvorecký jako příklad takové satiry čtenářům přikládá i svůj překlad povídky St. Claia McKelwaye *Ruka v škrtu*¹³.

Děj této krátké povídky se odehrává v městečku Škrt, kde se nachází sídlo měsíčníku Destilát, který se zabývá zkracováním literárních děl. Všichni členové redakční rady jsou malí úsporní lidé s jednoslabičným příjmením. Šéfredaktor a vydavatel pan Hunt dostane nápad, že zkrátí Bibli, když však svůj nápad přednáší radě, pokaždé při vyslovování slova bible, dostane pohlavek od energické ruky, a proto nápad nakonec nezrealizují. Na rozdíl od pana Hunta však v roce 1956 jistá Olive Pellová skutečně vydala Bibli zkrácenou na pětinu původního rozsahu.

¹³ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura: revue*. 1958, roč. 3, č. 3, s. 209-228. ISSN 0039-7075.

Další novinkou ve světě literatury, která uspěchanému čtenáři ušetří čas, je komiks. V 50. letech jsou oblíbené nejen v prostředí americkém, ale začínají pronikat i ke čtenářům českým. Ti jsou ovšem obeznámeni hlavně s jedním odvětvím komiksů, jež zcela neodpovídají původní myšlence komiksových sešitů – s ilustrovanými krváky. Tyto ilustrované sešity mají prokazatelně špatný vliv hlavně na mladé lidi, protože jsou plné násilí a zločinů. Proto americký senát začal projednávat otázku mravnostní cenzury. Ovšem i tato cenzura stále nechává dostatek prostoru pro násilí, a tak krvavé komiksy vznikají dál a svou brutalitou ovlivňují myšlení mladistvých.

Jako nejkrvavějšího amerického autora Škvorecký uvádí Mickeyho Spillanea.¹⁴ Tento populární autor vytvořil komiksovou postavu Mikea Hammera, pro něhož je vražda životní potřebou, a proto je u něho vraždění zločinců nebo těch, které za zločince pokládá, každodenním chlebem. Spillaneovy knihy jsou plné nejen násilí a vražd, ale také scén erotických, protože Mike Hammer je neodolatelný pro krásné ženy, jež se bez váhání před hrdinou zbavují všech svých svršků.

Josef Škvorecký však chce českému čtenáři přiblížit i jinou stránku komiksu. Tu, která mu není tak dobře známá – komiks jako komické příběhy, příběhy plné humoru a legračních hrdinů. Američané tyto komické postavičky milují, Pepkovi Námořníkovi například v texaském Crystal City postavili na náměstí pomník. Komické příběhy totiž hodně vypovídají o tom, jak si průměrný Američan představuje ideální život. Každou neděli proto američtí občané čekají na noviny s barevnou přílohou, která obsahuje jeden krátký komiksový příběh. Postavičky totiž jejich autoři staví do situací, které jsou typické pro každodenní život obyčejných lidí. Starší ženatí muži se tak v komiksech otáčejí po mladých dívkách nebo upovídané ženy v zápalu rozhovoru zapomínají žehličky na svátečních šatech. Oblíbené je téma dospívajících dětí, kdy chlapci nadbíhají dívkám, které jsou ve stejném věku, avšak o tolik dospělejší. Také se často objevuje téma sourozeneckých pří a neshod. Za všemi tématy však vidíme ono teplo rodinného krbu, dokonalý rodinný život, o který Američané tolik usilují a tak zřídka se mu přiblíží.

Pokud se objeví postavička, která nemá idealizované vlastnosti a způsob života, jde zpravidla o vyloženě komické až zesměšňované figurky. Jedná se o hrdiny zaostalé, menšinové, jež většinou hovoří dialekty a s přízvukem, který ukazuje, že jejich původ není americký.

¹⁴ Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura: revue*. 1958, roč. 3, č. 3, s. 209-228. ISSN 0039-7075.

Kreslíři komiksů jsou různí – průměrní, podprůměrní i velice nadaní umělci. Díky nim se ke čtenářům dostává kousek z výtvarného umění, jež je v Americe běžným lidem dostupné jen omezeně. Všichni autoři komiksů však musí mít bohatou fantazii, komické situace musí být vkusné, aby vykouzlily úsměv na čtenářově tváři, protože kdyby šlo o pouhé urážky, nikdo by se příběhu nezasmál. Člověk sám je nakonec nejlepším terčem, ale kritika jeho typických vlastností a slabůstek musí být promítnuta do komické postavičky správně a s vkusem, potom se jí každý čtenář rád a ochotně zasměje.

3.2 Jednotliví autoři

V této kapitole se budu zabývat autory, kterým se Josef Škvorecký věnuje na stránkách časopisu *Literární noviny*. Většinou jde o články kratší, které stručně představují osobnosti anglické či americké literatury, ať už kladně nebo záporně literárními kritiky přijímané. Škvoreckého medailonky o jejich dílech i životech představují daného autora i to, co na jeho tvorbě Josef Škvorecký obdivuje a uznává.

3.2.1 Carl Sandburg

Tento autor pocházel z rodiny švédských přistěhovalců a za svůj život prošel celou řadou rozličných zaměstnání. Nakonec se ale přece stal uznávaným básníkem. Sbíрка, která ho proslavila, nese název *Chicago Poems* a vyšla v roce 1916.

Carl Sandburg, básník žijící v letech 1878–1967, učaroval Škvoreckému především svým jazykem prostého lidu. Jeho básně jsou inspirovány písněmi, baladami a lidovými příslovími. Sandburgovou inspirací byl básník Walt Whitman, povedlo se mu to, o co Whitman ve svém díle také usiloval – „vyhnat prach knihoven a redakcí a naplnit je pachem zpocených dělnických košile, čerstvě poražené borovice, ulic hemžících se lidmi a automobily a hlomozících továrních hal.¹⁵“ Jeho díla jsou psaná volným veršem. Jsou plná lyrických pasáží a slangových výrazů. I přes to, že píše své básně lidovým jazykem, je v jeho tvorbě vidět dokonalá znalost svého umění, což dokazuje jeho básnické mistrovství a vysokou míru životních zkušeností.

¹⁵ Škvorecký, Josef. Carl Sandburg. *Světová literatura:revue*. 1957, roč. 2, č. 2, s. 14.

Ze Sandburgových děl ve svém článku Škvorecký zmiňuje například sbírku *Dobré jitro, Ameriko*, jež je pojmenována po její úvodní básni. Vyšla v roce 1928. Tato báseň obsahuje všechny rysy Sandburgova stylu, které Josef Škvorecký na jeho tvorbě obdivuje – originální metafory, osobitý volný verš, lidový jazyk, lyričnost i nenávisť k válce. Hlavně ale jeho láska k vlasti, Americe.

3.2.2 Ring Lardner

Ring Lardner byl nadaným americkým autorem povídek, živil se však jako sportovní novinář. Narodil se roku 1885 a zemřel roku 1933. Díky svému zaměstnání procestoval Ameriku, když doprovázel baseballové týmy. Na těchto cestách se inspiroval k napsání mnoha povídek o hráčích baseballu i boxu, kromě sportovních povídek psal i povídky humoristické z prostředí brodwayských kabaretů či revuálních divadel.

I když Škvorecký uznává, že většina Lardnerových děl vznikala pro peníze, a proto mají jeho povídky předeepsanou magazínovou délku i jakousi kompoziční rutinu, obdivuje se některým jeho krátkým prózám, které jsou podle Škvoreckého na stejné úrovni jako díla klasických moderních amerických autorů.

Chválí jeho jazyk v dílech užívaný. Jak dokonale ovládá daný slang a umí s ním ve svých povídkách pracovat. Lardner naslouchal příběhům kolem sebe a zaznamenával je na papír. Byl naturalistou a morálním soudcem. Odsuzoval to špatné v lidech a tím i v celé společnosti.

3.2.3 Vachel Lindsay

Vachel Lindsay, neobyčejný americký básník, se narodil v roce 1879 a kvůli těžké životní situaci se rozhodl svůj život ukončit v roce 1931. O noci, kdy se tak stalo, hovoří Škvorecký jako o tragédii, která je srovnatelná s tragédií úmrtí E. A. Poea. Stejně tak přirovnává jazykový cit pro psaní básní Lindsayho k dokonalému umění Poeovu.

Škvorecký Lindsayho označuje za jednoho z nejnadanějších básníků dané doby. Jeho veršům chválí zvukomalbu, jazzovou synkopaci a také hlavně rytmus, což vše dokazuje, že všechny básně jsou určeny k hlasitému přednesu.

Lindsay se totiž vydal na pěší pouť jako „kazatel evangelia krásy“ po vesnicích a městech na jihu USA, kde přednášel vlastní básně. Básně, které byly upřímné, ale nekritické, opěvovaly představitele demokracie, jako byl například Washington, Lincoln či Whitman, ale i méně známé politiky, kazatele a hrdiny lidového folkloru.

Vachel Lindsay napsal mnoho sbírek, některé improvizované, jiné cílevědomě komponované, je autorem i dvou prozaických knih, ve kterých líčí vlastní putování, a dokonce je jedním z prvních spisovatelů, kteří psali o filmu – nejdemokratičtější umění (*Umění pohyblivých obrázků* – kniha vyšla roku 1915). Z jeho básnických sbírek Škvorecký uvádí například *Nanebevstoupení generála Boothe* (1913), *Zlaté velryby kalifornské* (1920), *Svíčka a chatrč* (1927).

3.2.4 Langston Hughes

O životě a všech dílech Langstona Hughese Josef Škvorecký své čtenáře téměř neinformuje. Chce jim spíše představit a popsat prostředí, kam jsou jeho díla zasazena. Proto o tomto autorovi Škvorecký mluví jako o představiteli harlemské poezie, která je spjata se čtvrtí Harlem v New Yorku.

Z veršů psaných Langstonem Hughesem tryská veselí, mají navozovat atmosféru nevábných podniků, ve kterých se scházel černošský lid a prozpěvoval či jen poslouchal rytmy blues a boogie. Místa, kde se černošští lidé cítili uvolněně a pozapomněli na své postavení v tehdejší společnosti, na nedostatek pracovních příležitostí a mizerně placenou práci i na drahé nájmy v maličkých bytech.

Hughes se podle Škvoreckého nikdy nezařadí mezi básníky oficiální, ale jeho verše se určitě stanou lidovými a proto nesmrtelnými, i když jméno autora možná bude zapomenuto. Píše totiž pouze o věcech, které zná, o životě.

Jedno dílo však přiblíženo čtenářům Škvoreckého článků je: *Na sladké mucholapce života* (Simon and Schuster 1955). Kniha vznikla spojením harlemských veršů Langstona Hughese a fotografiemi s námětem právě harlemského lidu, které pořídil fotograf DeCarava. Kniha je plná ukázek radostí i strastí života, které jsou zde vidět podle pravdy, bez jakýchkoli úprav.

3.3 Recenze na vybraná díla

V této kapitole se zaměřuji na recenze, které Josef Škvorecký psal na vybraná dobová díla svých oblíbených autorů. Většinou své recenze doplňoval ukázkami z knih, aby lépe čtenářům přiblížil autorův styl psaní a více je i vtáhl do děje příběhu.

3.3.1 William Faulkner – A Fable

Román *A Fable*, který v originále vyšel roku 1954, vznikl celých devět let a svému autorovi získal Pulizerovu cenu. Také se díky tomuto dílu William Faulkner zapsal do povědomí čtenářů jako člověk, který nesouhlasí s válkami, nebere je jako přírodní nutnost, ale naopak jako lidské barbarství – škodlivé a nesmyslné.

Román se odehrává v posledním roce první světové války. Francouzskému generálovi Gragnonovi je nařízeno, aby jeden z jeho pluků provedl útok, jenž je zcela jasně nezvládnutelný, tento pluk by tedy byl jistým obětním beránkem. I přesto však generál pluk k útoku pošle, protože jde o rozkaz. Vojáci se však vzbouří a zůstanou v zákopech. Tím na celé frontě dojde k přerušení nepřátelství, nepřítel totiž nevyužije své příležitosti k protiútokům a na celé frontě nastane klid zbraní. Vzpouře tak nabývá většího významu, válka se náhle mění z války mezi nepřátelskými stranami na válku mezi mužstvy a generály. Generálové jsou tedy nuceni spolupracovat, a proto se společně setkají, aby problém vyřešili.

Diskutuje generál německý, britský, francouzský a americký. Nakonec formálně schválí odedávne tiché spojenectví militaristů. Znovuzahájí nepřátelství, a když vojáci dostanou nový rozkaz k útoku, vykročí část neozbrojených německých i francouzských vojáků mezi zákopy. Mají si podat ruce. V té chvíli však obě dělostřelectva vyšlou palbu právě do míst mezi nepřátelskými zákopy, kde má dojít k nové vzpouře, a zničí ji tak hned v zárodku.

Nespokojení vojáci jsou tedy svými generály zničeni a válka mezi plukem a velitelem rychle končí. Ukáže se však, že jedním z vůdců vzpoury je nemanželský syn starého francouzského generála, který svému potomkovi chce zachránit život. Jeho snaha je však bezvýsledná, syn jeho pomoc odmítá, i když je mu nabídnuto, že místo něho bude popraven muž, jenž vyrazil plánovanou vzpouře. Popravený syn francouzského generála

je pohřben na zahradě jistého hospodářství. Při bombardování je ale jeho tělo vyrváno z hrobu a s krutou ironií skončí v hrobě neznámého vojína.

Tento popis děje je velmi zkrácený, román obsahuje více dějových pásem, která se prolínají. Pro čtenáře může být složité udržet pozornost u děje ústředního. Jádro děje dokonce mělo být inspirováno skutečnou událostí.

Román obsahuje scény, které prostřednictvím postav ukazují myšlenku pacifismu. Škvorecký čtenářům pro lepší pochopení uvádí příklady¹⁶. Jedním z nich je voják, jenž vede onen smutný pokus o vzpouru, která skončí v kaluži krve tolika mužů. Ten mluví o tom, že by alespoň jediná vojenská jednotka měla vystoupit beze zbraní ze zákopů, rozpráhnout ruce na důkaz toho, že v nich nemají nic, čím by mohli ublížit. Muži, kteří chtějí domů, chtějí normálně pracovat a nikoliv mít ten stálý strach. V knize se objevují i scény ze skutečného pozadí války, rozhovory generálů, jež bravurně charakterizují onen absurdní militarismus i válečné zájmy materiální.

Sloh, jehož Faulkner ve svém románu užívá, je nesmírně osobitý, střídají se zde dlouhá souvětí, která představují nepřetržitý tok myšlenek s měnícím se podnětem, s kratičkými větami jednoduchými. Detailně jsou popisovány duševní stavy postav, záhy se pozornost zaměří na nějaký nedůležitý předmět či pohyb, jenž je pak přesně popsán, jako by byl zpomalený. Někdy se autor dokáže zastavit u jediného slova, které nahrazuje jiným synonymem a následně dokonce delším obratem, a tak se může stát, že jedno slovo se rozvine do celého odstavce. Kvůli tomu všemu musí být čtenáři stále ve střehu, aby jim neutekla nit příběhu, což je mnohdy velice složitý výkon. Autor totiž ve svých popisech neustále odbíhá k nejrůznějším maličkostem a obratem se zase vrací zpět k původní myšlence. Ve výsledku je však nahromadění těchto maličností právě oním skvělým čtenářským zážitkem, dojmem abstraktním, zvláštním a neobvyklým.

Faulkner svým neotřelým autorským stylem klade na čtenáře velmi vysoké požadavky, avšak na oplátku mu dává něco, čeho se mu v jiných dílech jen tak nedostane. Čtenář si sám může dokreslovat obrazy, které autor pouze naznačil, může náležitě popustit uzdu své fantazie a dotvořit si podle sebe místa, kde autor úmyslně přerušil kompozici.

Každíčký detail je důležitý, protože dříve či později s ním bude příběh znovu pracovat. Každá z postav má vlastní minulost i životní příběh, který je často spjat

¹⁶ Škvorecký, Josef. William Faulkner: A Fable. *Světová literatura:revue*. 1957, roč. 2, č. 1, s. 223-235.

s příběhem postavy jiné. Čtenář v knize nalezne i nepřeberné množství jinotajů, jež mohou být naznačeny jen nepatrně či téměř jasně vysvětleny.

Příběh se odehrává od pondělí do neděle. Má znázorňovat týden velikonoční – je zakončen společnou večeří vůdce vzpoury a jeho dvanácti společníků, mezi nimiž je zrádce, který úmysl vzpoury vyradil. Objevuje se zde i motiv pokušení, když vůdci vzpoury jeho otec generál nabídne život výměnou za život zrádce. V pátek dojde k popravě onoho syna a v neděli k „zmrtvýchvstání“, když je granátem vytrženo jeho tělo z hrobu.

Do děje je vsazen i lyrický příběh o třínohém běžeckém koni, který i přes svůj handicap vyhrává všechny americké dostihy. Koně ukradli při železniční nehodě starý duchovní černoš, bílý podkoní a černošský chlapec, kteří se o něho následně začali starat. Tento příběh, jehož souvislost s hlavním dějem není jasná, zanechává v každém čtenáři zvláštní pocit stejně jako lyrická báseň, nutí ho přemýšlet o obětování lidských sil pro ušlechtilou věc a o nezvyklé soudržnosti lidí, u nichž se takové pouto běžně nevyskytuje.

Román *A Fable* na Josefa Škvoreckého neobyčejně emocionálně zapůsobil. Označuje Faulknera za velice složitého autora¹⁷, ale čtenář by měl vytrvat a proniknout přes složitost výrazu díla, odměnou mu bude neobyčejný čtenářský zážitek plný ryzí lidskosti.

3.3.2 John Braine – Místo nahoře

Román *Místo nahoře*, který je prvotinou mladého Angličana Johna Braina, vyšel roku 1957. Jeho děj se odehrává v současné Anglii v průmyslovém a bohatém městě. Hlavní hrdina Joe Lampton je velmi pohledný mladý muž, obdařen též inteligencí, cílevědomostí a pracovitostí. Čeho se mu však nedostává, je bohatství a dobrý původ. Narodil se totiž v dělnickém městě Duftonu, jeho otcem byl chudý mistr v továrně.

Joe se ale chce na třídním žebříčku dostat výše než jeho otec, a proto se za války při pobytu v německém zajateckém táboře vzdělává a poté se stává úředníkem v průmyslovém městě Warley. Zjišťuje ale, že vzdělání a pracovitost ho na nejvyšší stupně

¹⁷ Škvorecký, Josef. William Faulkner: *A Fable*. *Světová literatura: revue*. 1957, roč. 2, č. 1, s. 223-235. ISSN 0039-7075.

nedostanou, potřebuje se dobře oženit, vzít si „princeznu“ – bohatou dívku z dobré rodiny. Jednu takovou záhy potká, je jí mladičká Susan, jejímž otcem je nejbohatším muž ve městě.

Joe se začne se Susan stýkat, mladá nevinná dívka však bývalému vojákovu nechce dovolit žádné intimnosti. V Joeovi se stále střídají rozporuplné city k dívce, která se s ním stýká v tajnosti a již její otec zaslíbil jinému muži, bohatému a třídňě srovnatelnému továrnickému synkovi Jackovi. V jednu chvíli Joe cítí k Susan náklonnost, protože je velmi atraktivní, v dalším okamžiku ji však nenávidí jako proletář dcerušku bohatého továrníka.

Zanedlouho si Joe najde jinou milenkou, pravý opak Susan, vdanou starší ženu Alici. Ta pochází ze stejných poměrů jako Joe a svůj problém vyřešila stejně, jako to má on sám v plánu – sňatkem s bohatým mužem. Na rozdíl od Susan je věčná, vtipná a neskrývá radost z milování. Vychytralý plán na sňatek však nikam nepokračuje a Joe chce svou snahu vzdát. Tento nápad mu však vymluví dávný přítel, který mu poradí, ať se dívce na nějaký čas přestane ozývat. Joe přítele poslechne a také zanedlouho potom při roztržce s Alicí jejich románky ukončí.

Když nedlouho potom náhodně potká Susan, zjistí, že přítelova metoda byla opravdu účinná. Dívka je do Joea zamilovaná a dokonce svolí k větším důvěrnostem. Začnou se scházet v bytě jejího přítele a obchodníka Boba. Románek však už nezůstává skryt a Joe se na plese setkává se Susaninými rodiči i jejím plánovaným ženichem Jackem, ti všichni se ho snaží znemožnit a ukázat mu, že do jejich vyšší společnosti nepatří. Joe se cítí hrozně a začne se znovu scházet s Alicí, která mu v tomto směru rozumí, jejich vztah však nezůstane v utajení a Susan se s Joem rozchází. On je však až po uši zamilovaný do Alice a rozhodne se Susan znovu nekontaktovat. To mu ovšem rozmluví jeho dávný přítel, který mu i nadiktuje omluvný dopis pro mladou dívku. Zamilovaná Susan se rozhodne mu odpustit, pokud už se s Alicí neuvidí, dojde však mezi nimi ke sporu kvůli způsobu, jak Joe s Alicí vztah ukončí. Joe se k Susan následně zachová zle a neurvale, a to i při intimnostech. Tato událost avšak jen posílí dívčinu lásku.

Susanin otec Joeovi nabídne velký obnos peněz, pokud jeho dceru nechá být, ten však odmítá s vidinou toho, kolik by získal, když se vezmou. Udělá dobře, protože nabídka je pouze poslední zkouška, kterou prošel, a rodiče již ve sňatku nehodlají bránit. Důvodem je i to, že Susan čeká dítě. Joe se rozejde s Alicí, která se po jejich rozhovoru opije,

nabourá s autem a záhy v nemocnici zemře. Joe je zdrcen, viní sebe z její smrti, ale nikdo jiný mu vinnu nevyčítá.

Braine skvěle pracuje se slovy, v knize vymýšlí vtipná rčení, charakteristiky a úsloví. Proto jeho próza není nudná a těžkopádná. Vyjadřuje se lehce a s humorem. Škvorecký uvádí příklady jeho bonmotů¹⁸: dívka, která *nebyla čistá; nebyla nikdy špinavá*, či fotograf, jenž *dovede z hezkých udělat krásné, z ucházejících hezké a z šeredných zajímavé*.

Místo nahoře obsahuje skvělé realistické dialogy a jazyk, jakým je psáno, je velice výrazný. Braine se nebojí líčit erotiku v současné Anglii, i když by někdo mohl namítnout, že je román přerotizovaný. Škvorecký dílu vytýká pouze pomalý spád¹⁹, jenž může být dán autorskou nezkušeností.

Román je plný momentů, které ukazují opravdovou třídní nenávist, vyhýbá se jakémukoli schematismu, je politický, i když o politice vůbec nehovoří. Detailně popisuje pocity člověka, hlavně líčí pocit nenávisti chudého k bohatému. Hovoří o společenské nespravedlnosti, která však může být zapříčiněna osudem, protože jeden člověk se narodí do nuzných poměrů, zatímco druhý do blahobytu.

Podtón nenávisti, kterým je celý román podbarven, řadí Johna Braina ke skupině autorů nazývané *Rozhněvaní mladí muži (Angry Young Men)*. Jde o autory negativně reagující na jakoukoliv ideologii a odmítající ji. Je jim lhostejný ideál literatury, který je spjatý s politickými tendencemi. Hrdinové jejich děl jsou zaměřeni na sebe, na své cynické a určitým způsobem naivní já, které žije v prostředí měšťanské Anglie.

¹⁸ Škvorecký, Josef. John Braine a jiní z Rozhněvané generace. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 4, s. 191-214. ISSN 0039-7075.

¹⁹ Škvorecký, Josef. John Braine a jiní z Rozhněvané generace. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 4, s. 191-214. ISSN 0039-7075.

3.3.3 Nathaniel Hawthorne – Dům se sedmi štíty

Román *Dům se sedmi štíty*, který v Čechách poprvé vyšel již v roce 1914, vychází v roce 1955 v jiném přetlumočení. Jeho autor se však proslavil již dříve, románem *Šarlatové písmeno* (Ottovo nakladatelství 1904).

Dům se sedmi štíty je příběh o soudci Pyncheonovi, jeho bratranci Cliffordovi, a obětavé Hepzibah, sestře poníženého Clifforda. Sourozenci jsou lidskými troskami, jejichž bídnota podtrhuje pozadí starého domu se zanedbanou zahradou. Jejich pravým opakem jsou další z postav, milá svěží Phoebe a její daguerrotypista Holgrave.

Čtenář se stává součástí dramatu o soužití těchto lidí v jednom domě, žijících zdánlivě všední životy, vidí lidskou chtivost, hrabivost i bezohlednost v cestě za bohatstvím, které bývají skryty za rouškou důstojnosti. Vidí společnost lidí rozdělenou na mocné a bezmocné.

Protože autor sám je puritánského původu, dokáže bravurně popsat charaktery i citové prožitky postav. Dobře zná osudy lidí, kteří jsou ovlivněni studeným náboženstvím, strašlivé příběhy o krutých trestech i povídky o čarodějnicích. V jeho příbězích tak ožívají osoby nesoucí si břímě těžkých zločinů, které ovšem vykonali ve jménu víry. Děj románu *Dům se sedmi štíty* proto není výjimkou, po částech čtenář odhaluje tajemství dávných zločinů a dočká se i toho, že se postavě dostane spravedlivého potrestání.

Ale v temném příběhu se objevují i světlejší hřejivější momenty prostřednictvím humorných postaviček jako je například filosoficky smýšlející starý Venner. Hawthorne se nesnaží ve svém díle soudit, jde mu spíše o jisté zhodnocení puritánských poměrů v anglickém prostředí.

3.4 Překlady

Tato kapitola se věnuje vybraným překladům povídek, novel i básní rozličných amerických autorů, které vycházely v 50. letech v časopise *Host do domu*. Na většině překládaných textů spolupracuje Josef Škvorecký i s jinými překladateli, aby výsledná práce byla co nejpreciznější a pro čtenáře nejsrozumitelnější.

3.4.1 Ray Bradbury – 451 stupňů Fahrenheita

Tuto sci-fi novelu překládal Josef Škvorecký společně s Jarmilou Emmerovou na stránkách časopisu *Host do domu*. Kniha je rozdělena do třech částí, první část vyšla ve výše jmenovaném časopise v čísle 1 roku 1956, druhá spolu se třetí vyšly v čísle následujícím.

Příběh hlavního hrdiny hasiče Guye Montaga je zasazený do budoucnosti, kdy vše je plně automatizováno. Guy Montag je asi třicetiletý muž, jenž žije v domě se třemi telestěnami spolu se svou manželkou Mildred, pro kterou jsou telestěny celým životem, lidem, kteří v nich vystupují, přezdívá „rodinka“.

Společnost se snaží dosáhnout toho, aby byli lidé šťastní, čehož nemohou dosáhnout, pokud uvidí, že je někdo chytřejší a vzdělanější než oni. Proto jsou knihy zakázané. Ilegální vlastník knih je zatčen a jeho knihovna i dům spáleny na popel. Lidé se baví telestěnami, kde vysílají nesmyslné pořady, rozbíjením věcí nebo nebezpečně rychlou jízdou v autech.

Hasiči v tomto světě mají opačnou úlohu než ti v naší realitě. A právě povolání hasiče vykonává i hlavní hrdina Montag. Jeho práce spočívá v tom, že pálí domy lidí vlastnicích knihy, kteří byli někým z přátel či sousedů udáni. Název knihy je odvozen od toho, že tam papír hoří pouze při teplotě 451 stupňů Fahrenheita, toto číslo mají také všichni hasiči na přilbách.

Montag je se svým životem i povoláním spokojený, ale jednoho dne se setká se svou mladičkou sousedkou Clarissou, která je úplně jiná než ostatní. Prochází se celé hodiny venku, pozoruje přírodu a hlavně nad věcmi přemýšlí. Pokládá Montagovi všetečné otázky. Jednou z nich na příklad je, jestli je pravda, že dříve hasiči požáry hasili místo toho, aby je zakládali. Tento dotaz donutí našeho hrdinu zamyslet se nad svým povoláním, nad svým životem i nad celým chodem společnosti.

Brzy po seznámení je Montag nucen upálit jednu starou ženu spolu s jejím domem, ve kterém jednu knihu ukradne. Později se ukáže, že to není první kniha, kterou si při pálení domů přivlastnil. Když viděl, že žena raději zemřela spolu se svými knihami, než aby žila bez nich, rozhodne se konečně nějakou knihu přečíst. Začíná pochybovat, jestli ještě vůbec chce vykonávat své zaměstnání, proto v práci oznámí, že onemocněl, aby si mohl vše promyslet.

Navštíví ho však jeho nadřízený kapitán Beatty, který si s ním promluví, o tom, proč jsou knihy špatné. Píší se v nich nesmyly, které si jejich autoři vymýšlejí. Sám kapitán jich v mládí několik přečetl. Dokonce cituje známé autory jako je třeba Shakespeare. Mimo jiné Montagovi řekne, že pokud hasič ukradne knihu a do 24 hodin ji sám spálí, nebude mít žádný postih. Montag tedy jednu z knih naoko spálí.

V příběhu se objevuje další důležitá postava – staříček bývalý vysokoškolský profesor Faber. Ten již 40 let nedělá své povolání, protože vysoké školy byly zavřeny. S Montagem se setkali jednoho dne v parku, kde mu profesor recitoval básničky. Mluví spolu o knihách a společně vymyslí plán, jak proti tomuto vzdělání nepřejícímu světu bojovat.

I přes to, že Montag jednu ze svých ukrytých knih spálil, donese se ke kapitánovi, že vlastní další. Udání přišlo od přítelkyň jeho ženy, před kterými je neuváženě ukázal, a nutil je se zamyslet. Nakonec však hasiče zavolala sama Mildred. Montag je donucen spálit svůj vlastní dům. Kapitán však zjistí i další z Montagových tajemství – neustálý kontakt s Faberem přes zařízení v uchu. Aby Fabera kapitán nevypátral, je Montag nucen ho vlastním plamenometem zabít. Zabíjí i další dva hasiče, kteří přijeli k zásahu s nimi, a poté uprchá.

Útěk je velice složitý, protože ho stíhá mechanický ohař, který dokáže rozpoznat jakýkoli pach. Celé pátrání se vysílá v telestěnách ve všech domácnostech. Montag navštíví Fabera, půjčí si jeho šaty, do kterých se za městem převleče, polije se alkoholem a v řece se nechá odplavit do lesů daleko za městem. Protože pátrání sleduje celé město a hledání uprchlíka v řece by trvalo dlouhou dobu, nechají ohaře zaútočit na jiného nevinného muže, který se večer prochází po ulicích, což není ve městě plném automobilů běžné.

Guy Montag se v lesích setká se skupinkou uprchlých vysokoškolských profesorů, kteří ho vezmou mezi sebe, a společně sledují výsledek pátrání. Tito kočovníci a mnoho dalších intelektuálů, kteří se v současnosti nemohou realizovat, se rozhodli uchovat obsah knih tím, že si je celé pamatují.

V úplném závěru se Montag spolu se skupinou profesorů rozhodnou přesídlit na jiné místo v pustině, když vypukne válka a na celé město se snesou bomby a srovnají ho se zemí. Učenci se rozhodnou vydat se městu na pomoc – svými znalostmi z přečtených knih.

Sám autor o své čtvrté knize řekl: *Když jsem psal novelu 451 stupňů Fahrenheita, domníval jsem se, že popisuji svět, jaký by mohl být za čtyři nebo pět desetiletí. Ale před několika málo týdny přešli kolem mne na Beverly Hills muž a žena, kteří vyváděli psa na procházku. Zůstal jsem úplně ohromen stát a vytřeštěně jsem za nimi hleděl. Žena držela v ruce radiopřijímač, velký jako balíček cigaret, na němž se chvěla malá anténa. Z aparátu vedly jemné měděné drátky a končily v elegantním kuželíku, zastrčeném v jejím pravém uchu. Kráčela nevnímajíc manžela ani psa, naslouchajíc vzdálenému větru a šepotu a ječivým hlasům reklamních programů, šla náměsíčně a s (sic!) chodníku na chodník ji převáděl manžel, který tam právě tak dobře nemusel být. Tohle nebyl román. Tohle byla nová skutečnost v naší měnící se společnosti. Jak vidíte, musel jsem se dát opravdu rychle do psaní o našem budoucím světě, chtěl-li jsem s ním udržet krok.*²⁰

3.4.2 Langston Hughes – Malér s anděly

Krátká povídka, kterou Škvoreckému pomohla přeložit Jarmila Emmerová, je zasazena do divadelního prostředí a hovoří o diskriminaci černochů v Americe.

Divadlení hra o černošském nebi byla velice úspěšná po celé Americe. Divadelníci – černošští andělé i černošský Bůh – jezdí se svým vystoupením po Spojených státech. Za svou práci dostávají mnohem menší plat, než by dostávali běloši a musí přespávat v laciných hotelích. Velké peníze tedy vydělává pouze bílý podnikatel a jeho společnost. Jediný z herců, ten, který hraje hlavní roli – Pánaboha, si žije lépe, má lepší plat i ubytování na zájezdech.

Problém nastává, když má soubor vystoupit v hlavním městě, Washingtonu. Tam jsou k černochům velice přísní a na toto představení je nechtějí pustit ani na galerii, kam v jiných městech černošští diváci běžně smějí. Barevní obyvatelé se tedy rozhodnou kontaktovat Boha, aby jim zařídil povolení na představení přijít. Ten se však obává, že by kvůli odporu z jeho strany mohla být nějak ohrožena jeho popularita i pracovní pozice s dobrým platem. Proto washingtonským černochům odpovídá, že si nemůže roztržku s Hereckým svazem dovolit. Neustoupí ani, když se za ním jejich zástupci dostaví osobně. Naoko se samozřejmě rozlítostňuje a rozčiluje nad nespravedlností, ale v jádru mu na věci vůbec nezáleží.

²⁰ Škvorecký, Josef. O Ray Bradburym. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 1, s. 89. ISSN 0039-7075.

Washingtonská delegace se však nevzdává a obrací se na ostatní herce – anděly. Ti se rozhodnou jednat a naplánují stávku. Hlavním nesouhlasným hlasem je anděl Johny Logan. Tento bojovný mladík pocházející z Jihu se svým zaměstnáním nikdy nebyl moc spokojený, ale musel u něj zůstat, když se jeho ženě narodilo jejich první dítě.

Postupně však herce bojovnost začala opouštět, nakonec se smluvili, že stávka bude pouze jednodenní, právě v den představení ve Washingtonu. Ale i toto rozhodnutí si začali rozmýšlet, bojovná nálada se vždy vzedmula pouze při rozhovoru s Loganem, ale vlastně ani žádnou stávku nechtěli. Před představením se pokusil promluvit s anděly i Bůh, aby se do stávky nepouštěli, protože by takováto stávka pouze poškodila jejich svatou věc.

Nakonec jediným andělem, který odmítá vystoupit, je právě John Logan. Pro něho ale ředitelství posílá do šaten dva detektivy, kteří ho zatýkají. Jako důvod zatčení uvádí rušení veřejného pořádku. Ostatní herci, jež se již v kostýmech připravují k vystoupení, vidí stékat slzy po Johnových tvářích a chtějí si myslet, že pláče proto, že je zatýkán, i když moc dobře vědí, že to není ten důvod.

3.4.3 John Moriison – Tuny práce

Krátkou povídku *Tuny práce* přeložil Josef Škvorecký ve spolupráci s Jarmilou Emmerovou roku 1956 pro časopis *Host do domu* (Host do domu, č. 10, 1956).

Ocitáme se v Austrálii roku 1940 na přístavním molu, kde čekají stovky mužů na lodě, které by jim poskytly zaměstnání. Hlavním hrdinou je Joe Creed, padesátiletý muž, který již 38 let na lodích těžce pracuje.

Joe je tzv. „dvojka“ – nemá nárok na práci na lodích s nejlepší nabídkou. Tuto práci dostanou vždy mladí urostlí chlapci. Je pátek, ve čtvrtek Joe žádnou práci nezískal, proto jen doufá, že dnes se to podaří, protože celý týden jedl na dluh.

Přijíždí pět lodí, muži dychtivě očekávají, až úředníci napíší pracovní nabídku na tabule na malých pódiích. Nakonec se usměje štěstí i na Joa a úředník prstem ukáže i na něho. Může si tedy vyměnit svou hnědou kartu za malý bílý lístek a vejít na palubu lodi. Po prvotní radosti ze získané práce začne propočítávat, kolik hodin práce zabere a kolik za ni dostane zapláceno. Bohužel jeho výplata bude jen tolik, že se v pondělí bude Joe muset

opět vydat na molo a stejným potupným způsobem čekat na další práci. S tou hroznou nejistotou, jestli pro něho další den nějaká práce přijde.

4 Závěr

Ve své práci jsem se pokusila shrnout publicistickou tvorbu Josefa Škvoreckého v 50. letech 20. Století. Aby byl patrný jeho zájem o anglo-americkou literaturu, zvolila jsem články, které se zabývají americkými či anglickými autory, díly, nebo žánry, které v USA a Anglii byly moderní a mezi čtenáři oblíbené, zatímco v Československu neznámé nebo známé jen povrchně z několika málo překladů.

Znalost tolika autorů a jejich děl, jež ve svých člancích představuje bravurním jazykem, skvělými slovními obraty a metaforami, dokládá, že byl Škvorecký velkým spisovatelem dávno před tím, než vyšel jeho slavný román *Zbabělci*, kterým se jako spisovatel zapsal do povědomí čtenářů.

Nejdříve jsem za pomoci odborné literatury stručně nastínila život Josefa Škvoreckého, v životopise jsem však vynechala přehled jeho literárních děl, protože k nim se tato bakalářská práce nevztahuje.

V hlavní části práce jsem se věnovala publicistické tvorbě Josefa Škvoreckého, čerpala jsem z konkrétních článků a z překladů, z nichž některé vznikaly ve spolupráci s dalšími autory. V kapitole nazvané *Celkové pohledy Josefa Škvoreckého na anglo-americkou literaturu* jsem se mimo jiné věnovala dvěma autorům, Ernestu Hemingwayovi a Williamu Faulknerovi, které jsem nezařadila do kapitoly medailonků o jednotlivých autorech proto, že se jim Škvorecký věnuje mnohem podrobněji, obdivuje jazyk obou, ač je jazyk každého z nich úplně odlišný. Často ve svých člancích k jejich dílům odkazuje či je uvádí jako příklad nejlepší americké tvorby té doby.

Pro další části kapitoly o Škvoreckého publicistické činnosti jsem vybírala takové články, které ukazují pestrost jeho zájmu o anglicky píšící autory, jejich díla a cit pro kvalitní literaturu, kterou obdivoval i přesto, že jinými byla mnohdy odsuzována. Z překladů jsem vybírala hlavně povídky a jednu novelu, které mě z dostupných překladů svým obsahem zaujaly nejvíce.

5 Seznam literatury

ŠKVORECKÝ, Josef a Zdena SALIVAROVÁ. *Samožerbuch*. 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1991, 356 s. ISBN 80-7038-063-2.

ŠKVORECKÝ, Josef. *O anglické literatuře*. 1. vyd. Praha: Společnost Josefa Škvoreckého, 1991, 85 s. ISBN 808527406x.

Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2013 [cit. 2015-06-14]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>

Škvorecký, Josef. Některé pohledy na americkou literaturu. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 5, s. 179-194. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. Povídky Williama Faulknera. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 3, s. 7. ISSN 039-7075.

Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 1, s. 233-246. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 2, s. 233-246. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. Marsyas. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 3, s. 233-246. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. Carl Sandburg. *Světová literatura:revue*. 1957, roč. 2, č. 2, s. 14. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. William Faulkner: A Fable. *Světová literatura:revue*. 1957, roč. 2, č. 1, s. 223-235. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. John Braine a jiní z Rozhněvané generece. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 4, s. 191-214. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. O Ray Bradburym. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 1, s. 89. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef. Klíč k umělecké technice Williama Faulknera. *Krásná literatura*. 1958, roč. 1958, č. říjen, s. 75.

Škvorecký, Josef: Ray Bradbury. 451 stupňů fahrenheitů. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 1, s. 90-122. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: Ray Bradbury. 451 stupňů fahrenheitů. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 2, s. 82-128. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: Nejlepší román E. Hemingwaye. 1957, roč. 1957, č. podzim, s. 11.

Škvorecký, Josef: Literární názory Ernesta Hemingwaye. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 2, s. 190-195. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: John Morrison. Tuny práce. *Host do domu*. 1956, roč. 1956, č. 10, s. 441-443.

Škvorecký, Josef: Noc 5. prosince 1931. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 5, s. 2-3. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: Ray Bradbury. 451 stupňů fahrenheitů. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 2, s. 82-128. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: Ring Lardner. *Světová literatura:revue*. 1957, roč. 2, č. 2, s. 68. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: Langston Hughes. Malér s anděly. *Host do domu*. 1955, roč. 1955, č. 12, s. 535-538.

Škvorecký, Josef: Langston Hughes. Sladká mucholapka života. *Světová literatura:revue*. 1958, roč. 3, č. 5, s. 1-38. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: povídky Williama Faulknera. *Světová literatura:revue*. 1956, roč. 1, č. 3, s. 7. ISSN 0039-7075.

Škvorecký, Josef: Nathaniel Hawthorne a jeho „Dům se sedmi štíty“. *Krásná literatura*. 1955, roč. 1955, č. květen, s. 12.

6 Resumé

In my work I explore the publicistic work of Josef Škvorecký in the 50s. Before his famous piece *Zbabělci* came out, Josef Škvorecký had been contributing to several magazines about literature. His articles are mostly related to English writing authors and their work. I divided the publicistic work of Josef Škvorecký into 4 sections: *General view of Josef Škvorecký on Anglo-American literature*, *About the authors*, *Reviews on chosen works* and *Translations*.